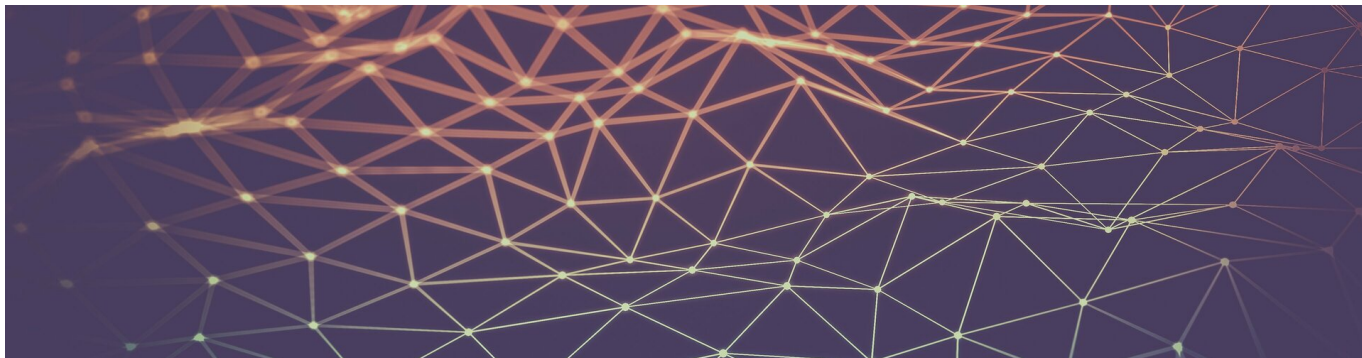
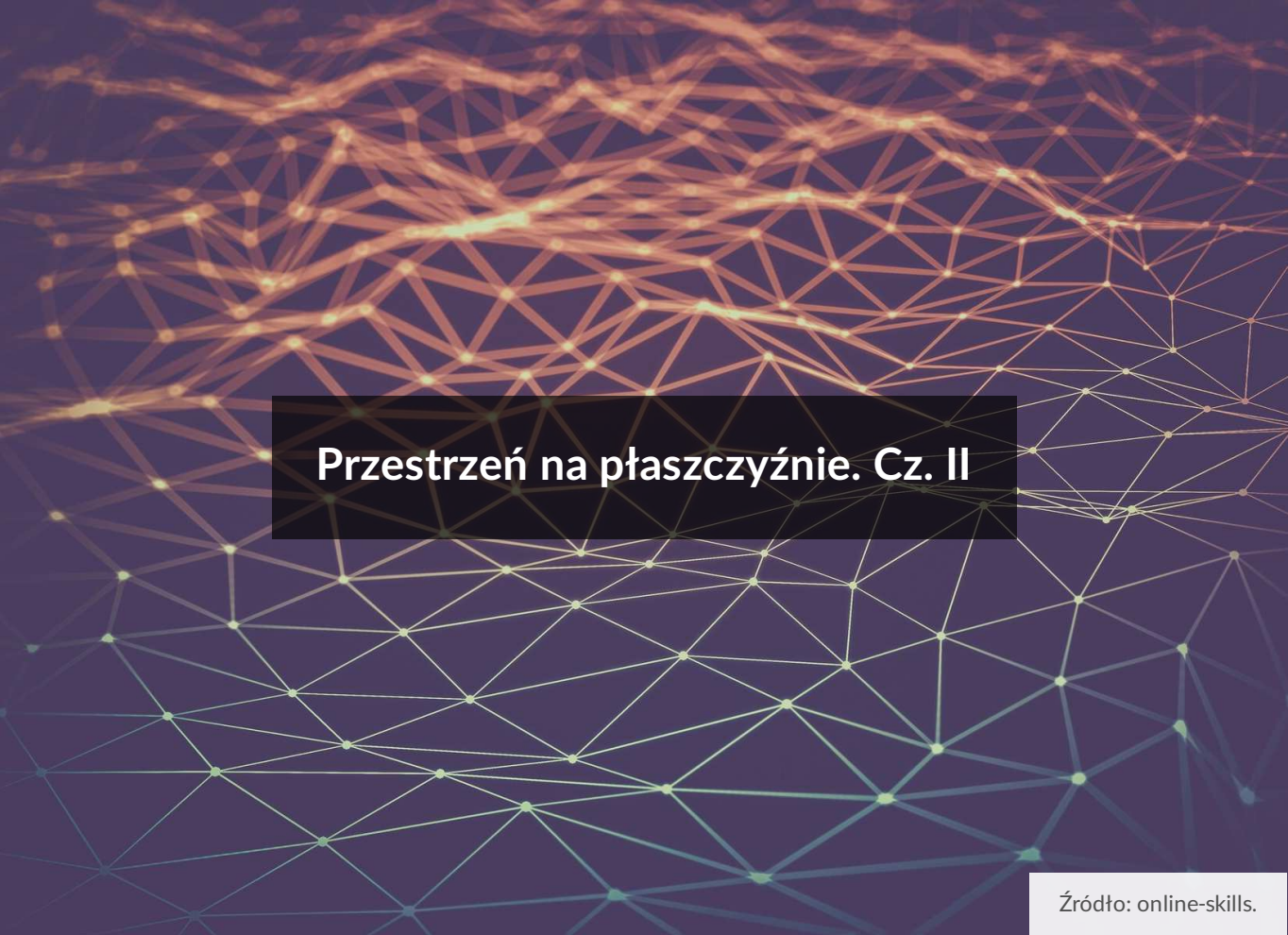

Przestrzeń na płaszczyźnie. Cz. II

- [Przestrzeń na płaszczyźnie. Cz. II](#)

Przestrzeń na płaszczyźnie. Cz. II

Źródło: online-skills.

Scenariusz lekcji dla nauczyciela:

Źródło: online skills, cc0.

I. Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła. Uczeń:

1) wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wyłamujące się tradycyjnym klasyfikacjom, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów;

2) rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w tworcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycję, wykorzystując kształt i kontrast form;

4) charakteryzuje i rozróżnia sposoby uzyskania iluzji przestrzeni w kompozycjach płaskich; rozpoznaje rodzaje perspektyw (w tym m.in.: rzędowa, kulisowa, aksonometryczna, barwna, powietrzna, zbieżna); rozpoznaje i świadomie stosuje światłocień, jako sposób uzyskania iluzji przestrzeni; podejmuje działania kreatywne z wyobraźni i z natury, skoncentrowane wokół problematyki iluzji przestrzeni;

II. Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych. Uczeń:

1) w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury;

6) stosuje różnorodne techniki plastyczne (proste techniki graficzne, rzeźbiarskie, malarskie, elementy obrazowania cyfrowego fotograficznego i z wykorzystaniem wybranych graficznych programów komputerowych).

Nauczysz się

rozróżniać i nazywać rodzaje perspektyw;

wykazywać dzieła sztuki wykorzystujące daną perspektywę;

charakteryzować na wybranych przykładach z różnych dziedzin pojęcie perspektywy w sztuce;

podjmować działania twórcze interpretujące obserwowane zjawiska.

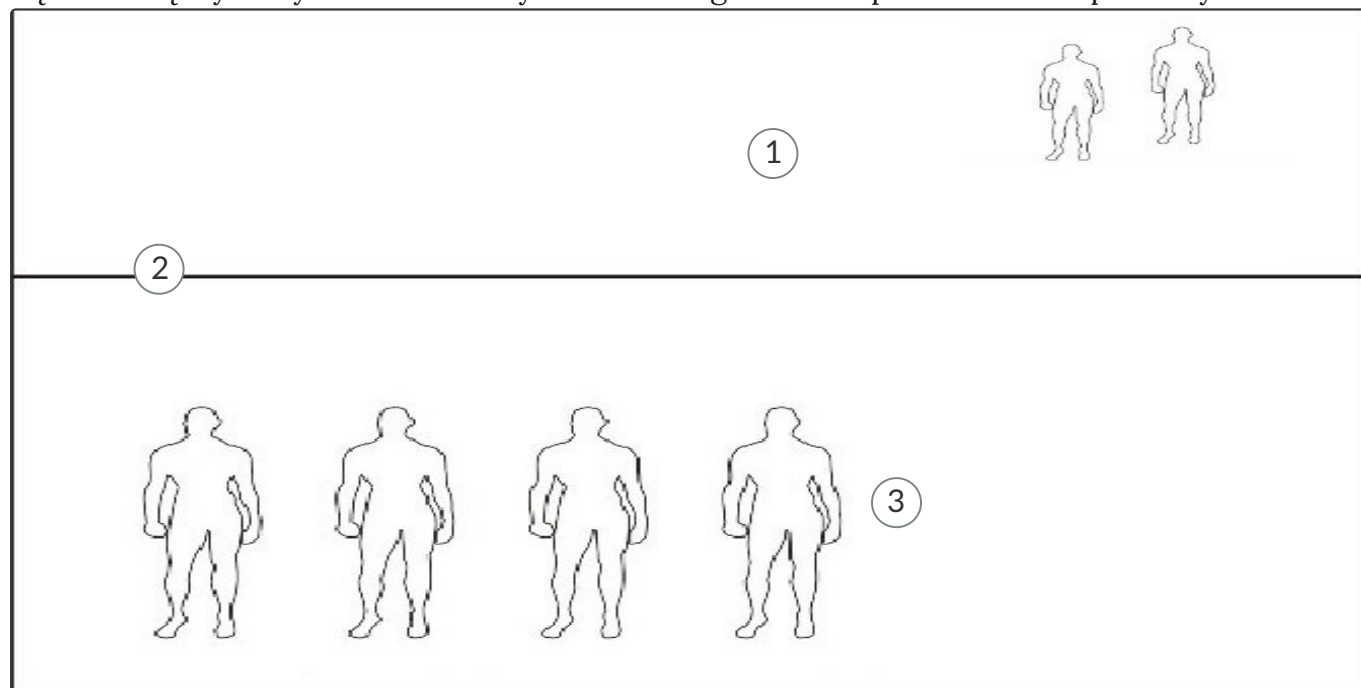
Linia horyzontu

Sposoby tworzenia iluzji przestrzeni na płaszczyźnie bezpośrednio odnoszą się do sposobu myślenia i kultury, która go utworzyła. Dlatego przedstawienia rzeczywistości wiążą się z tymi wartościami i treścią, które dana kultura przedstawia w dziełach sztuki. Obok topografii i perspektywy pasowej, prezentowanymi w e-materiale: *Przestrzeń na płaszczyźnie. Cz. I. Perspektywa pasowa i topograficzna*, można wyodrębnić inne sposoby sugerowania przestrzeni na płaszczyźnie:

- linia horyzontu,
- perspektywa hieratyczna (zwana też perspektywą intencjonalną),
- perspektywa kulisowa,
- linie kierunkowe i aksonometria.

Linia horyzontu to miejsce, w którym niebo na pozór łączy się z ziemią. W dwuwymiarowych przedstawieniach każda linia pozioma dzieląca obraz na dwie części spostrzegana jest jako linia horyzontu. Dlatego wszystkie obiekty, znajdujące się nad linią poziomą, będą postrzegane jako znajdujące się dalej, a te pod linią – jako bliższe.

Obejrzyj ilustrację ze schematem ukazującym zasadę spostrzegania linii horyzontu oraz fotografię krajobrazu morskiego z wyrazistą linią horyzontu, która zainspirowała artystę do stworzenia grafiki. Poniższe zdjęcia mają charakter interaktywny – po kliknięciu zapoznasz się z zasadą wykorzystania linii horyzontu dla sugerowania przestrzeni na płaszczyźnie.

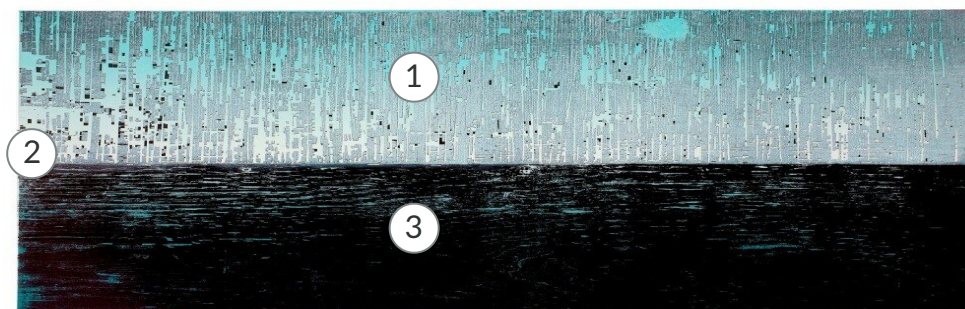
plan drugi – dalszy

2

linia horyzontu

3

plan pierwszy – bliższy

1

plan drugi – dalszy

2

Linia horyzontu

3

plan pierwszy – bliższy

4

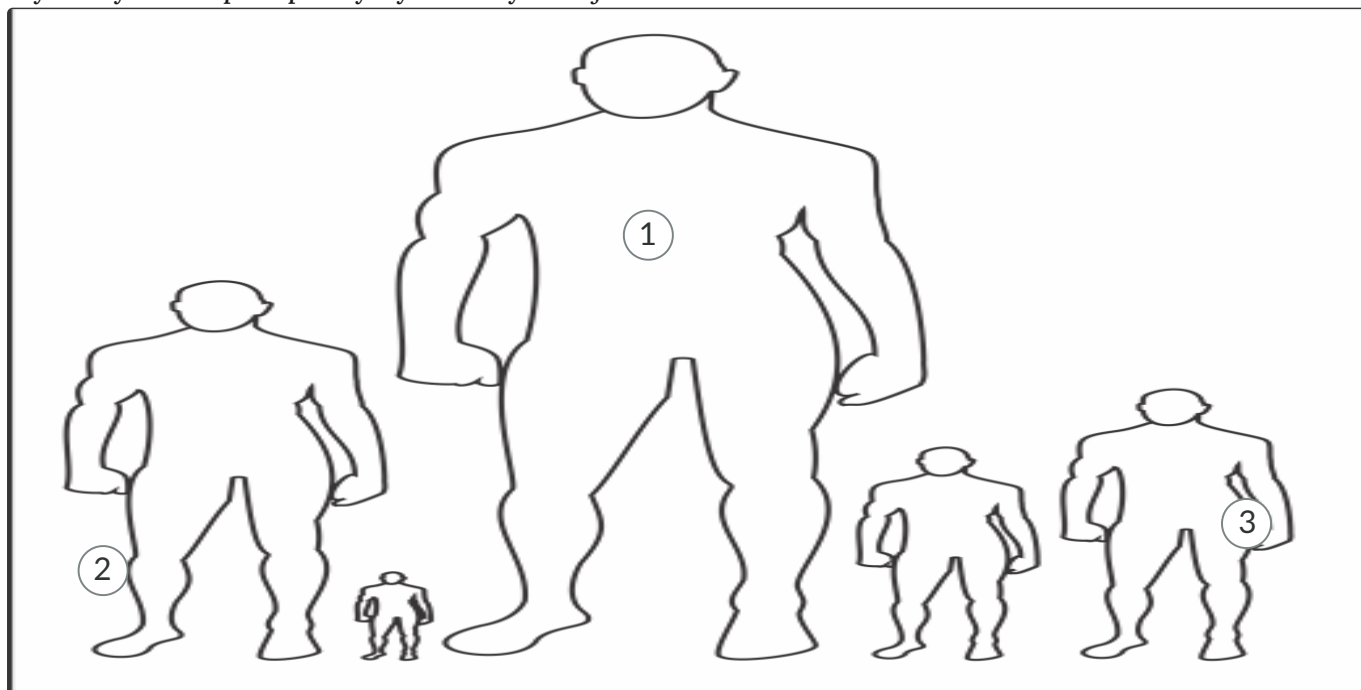
Ćwiczenie 1

Źródło: online-skills.

Perspektywa hieratyczna

Perspektywa hieratyczna opiera się na zastosowaniu różnych wielkości obiektów prezentowanych na płaszczyźnie. Na obrazie osoby ważne przedstawiane są jako większe od mniej znaczących, które, mimo ukazania ich na jednym planie, przedstawiane są jako mniejsze. Jest to eksponowanie znaczenia człowieka poprzez wielkość. Postacie największe zawsze będą postrzegane jako te będące bliżej. Zasada ta powszechnie stosowana była w średniowieczu, a wcześniej w niektórych kulturach starożytnych, np. w Egipcie.

Obejrzyj poniższą ilustrację i reprodukcję. Po kliknięciu w nie zapoznasz się z zasadą wykorzystania perspektywy hieratycznej.

ta postać jest największa i wydaje się być jak najbliżej

2

postacie są różnej wielkości

3

wszystkie postacie są na pierwszym planie

1

Postaci Jezusa i Maryji są największe, przez co wydają się być najbliżej

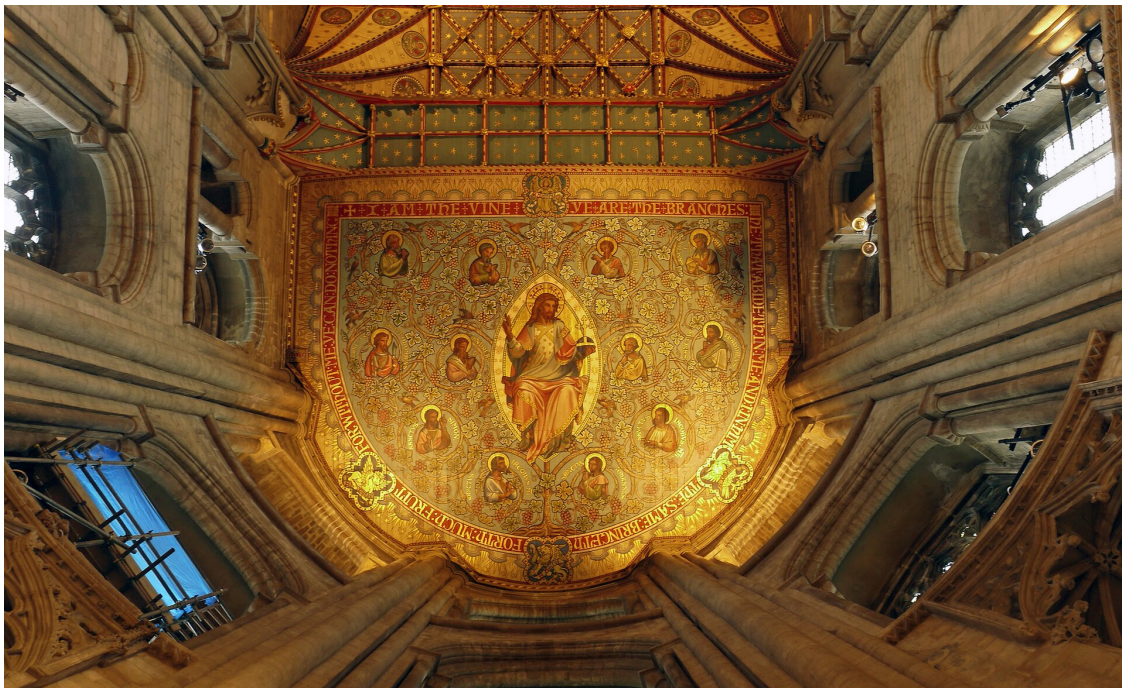
2

Postaci Jezusa i Maryji są na pierwszym planie

3

Te postaci są na pierwszym planie, ale są małe, przez co nie wydają się być najbliżej

Zapoznaj się ze zdjęciem ukazującym wykorzystanie perspektywy hieratycznej w malarstwie ściennym.

Źródło: online-skills.

Ćwiczenie 2

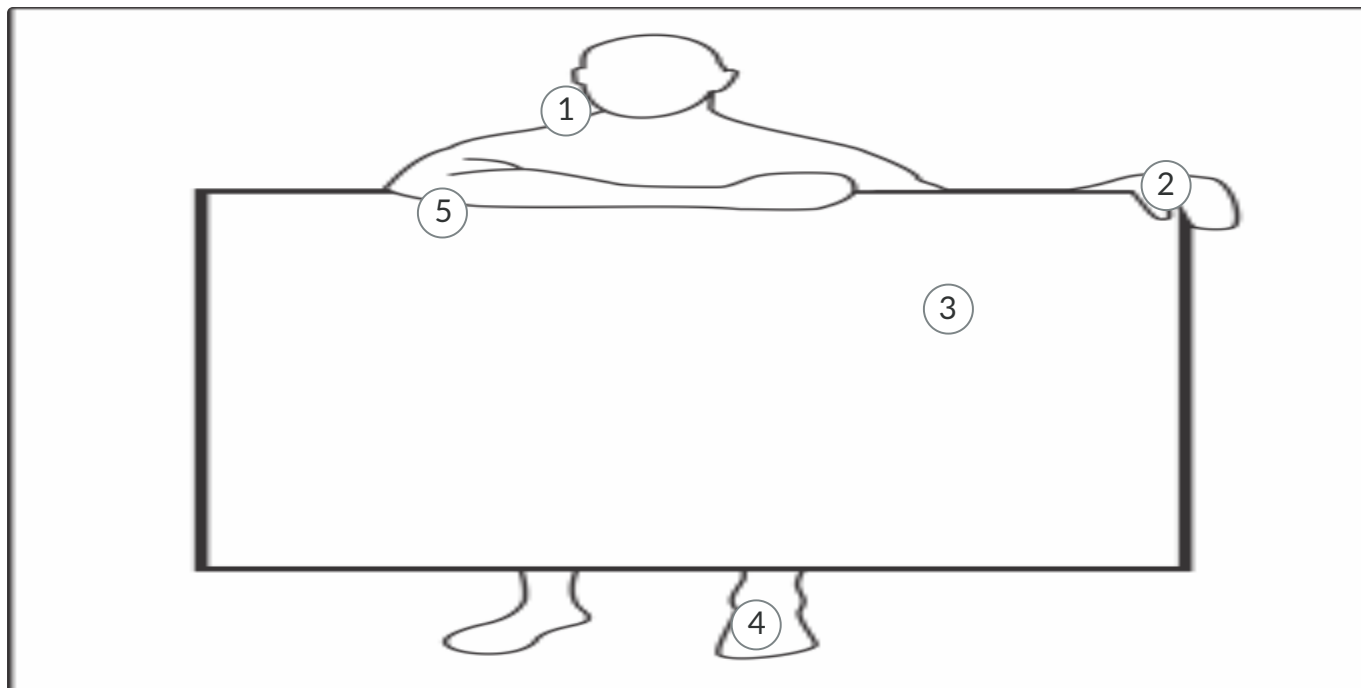
Źródło: online-skills.

Perspektywa kulisowa

Artyści nowożytni, odwołując się do dzieł starożytnych, studiowania natury i własnej intuicji coraz częściej wprowadzali sposoby mające sugerować widzenie zgodne z faktycznym spostrzeganiem świata trójwymiarowego. Dlatego odwoływali się do takich sposobów jak, np. zakrywanie przedmiotów dalszych przez te, znajdujące się bliżej. Możemy wyróżnić zakrywanie figurami i zakrywanie linią.

Zakrywanie figurami

Obejrzyj poniższe ilustracje i zdjęcie. Są one interaktywne – klikając, zapoznasz się z zasadą wykorzystania perspektywy przez zakrywanie figurami.

1

najbliżej

2

najbliżej

3

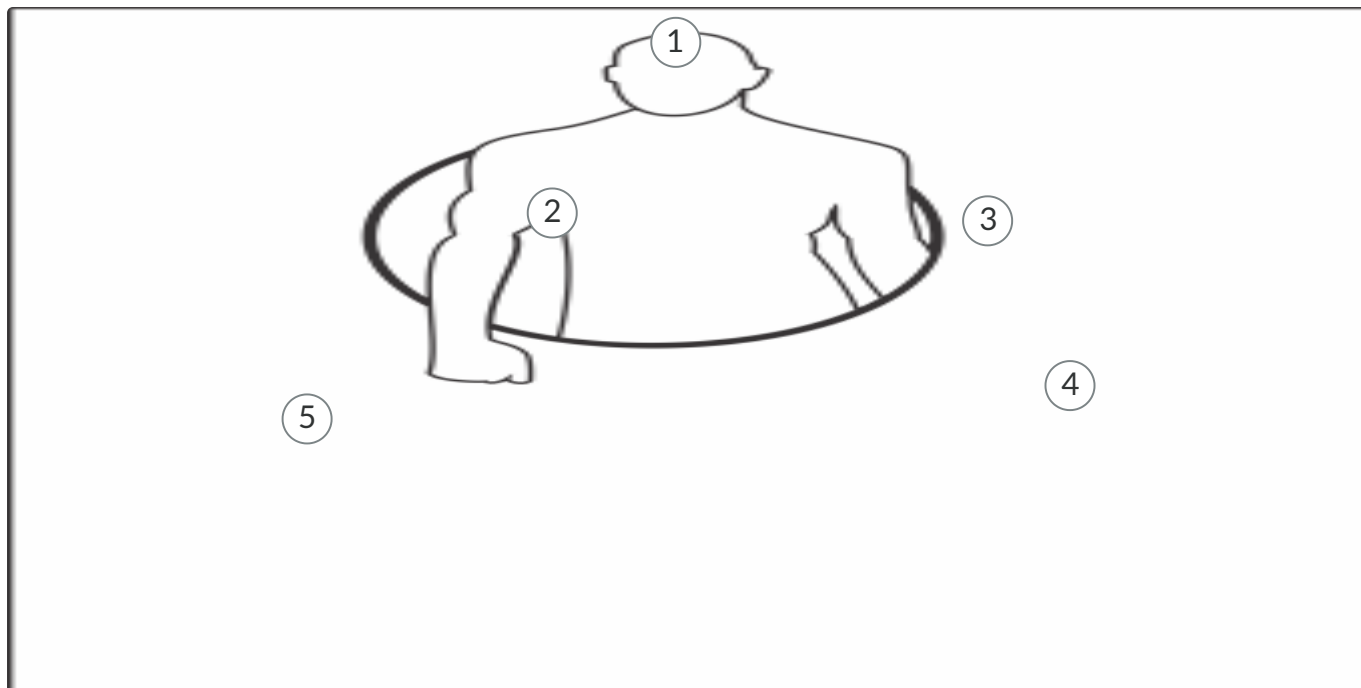
bliżej

4

dalej

5

Człowiek stoi za kwadratem. Część jego ciała jest zakryta figurą. Figura jest bliżej, sylwetka człowieka jest dalej. Najbliżej, bo przed figurą, jest ręka i dłoń człowieka.

1

najbliżej

2

najbliżej

3

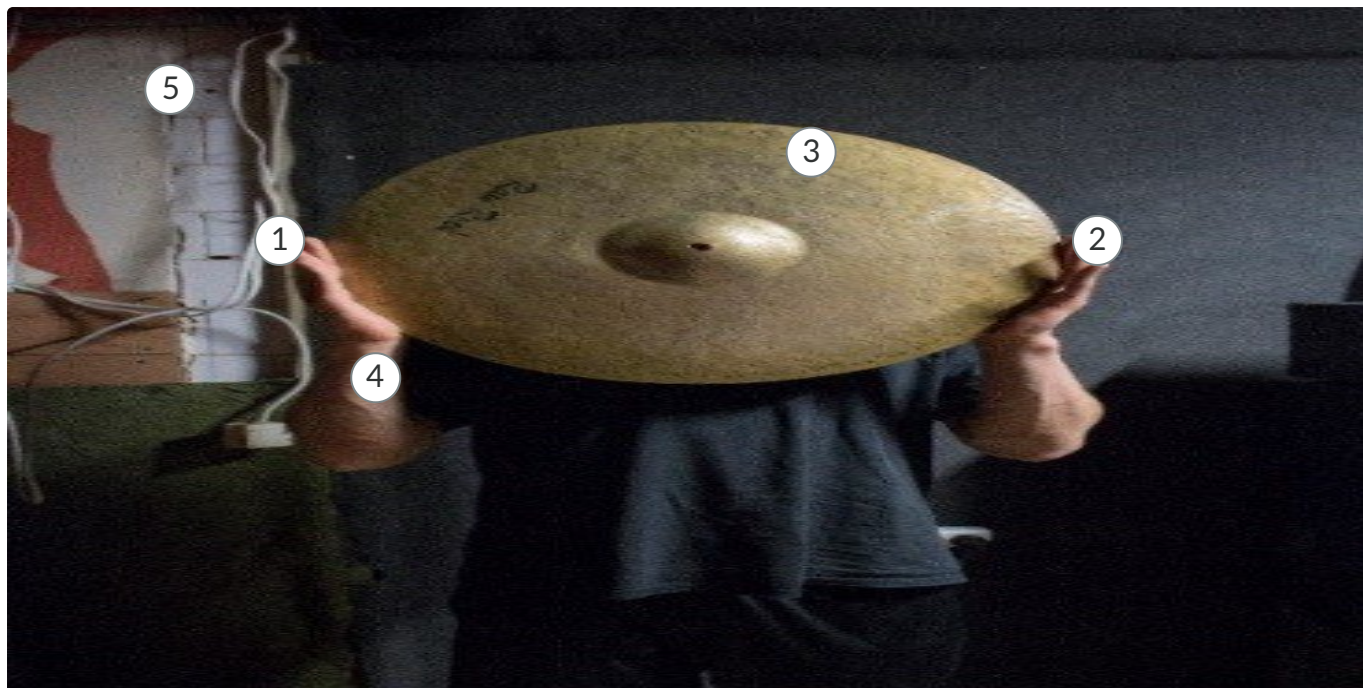
bliżej (płaszczyzna)

4

dalej (schowane części ciała)

5

Człowiek wychodzi z dziury. Część jego ciała jest zakryta płaszczyzną. Płaszczyzna jest blisko, ale najbliżej jest górna część ciała i ręka. Dolna, niewidoczna część ciała jest dalej.

1

najbliżej

2

najbliżej

3

bliżej

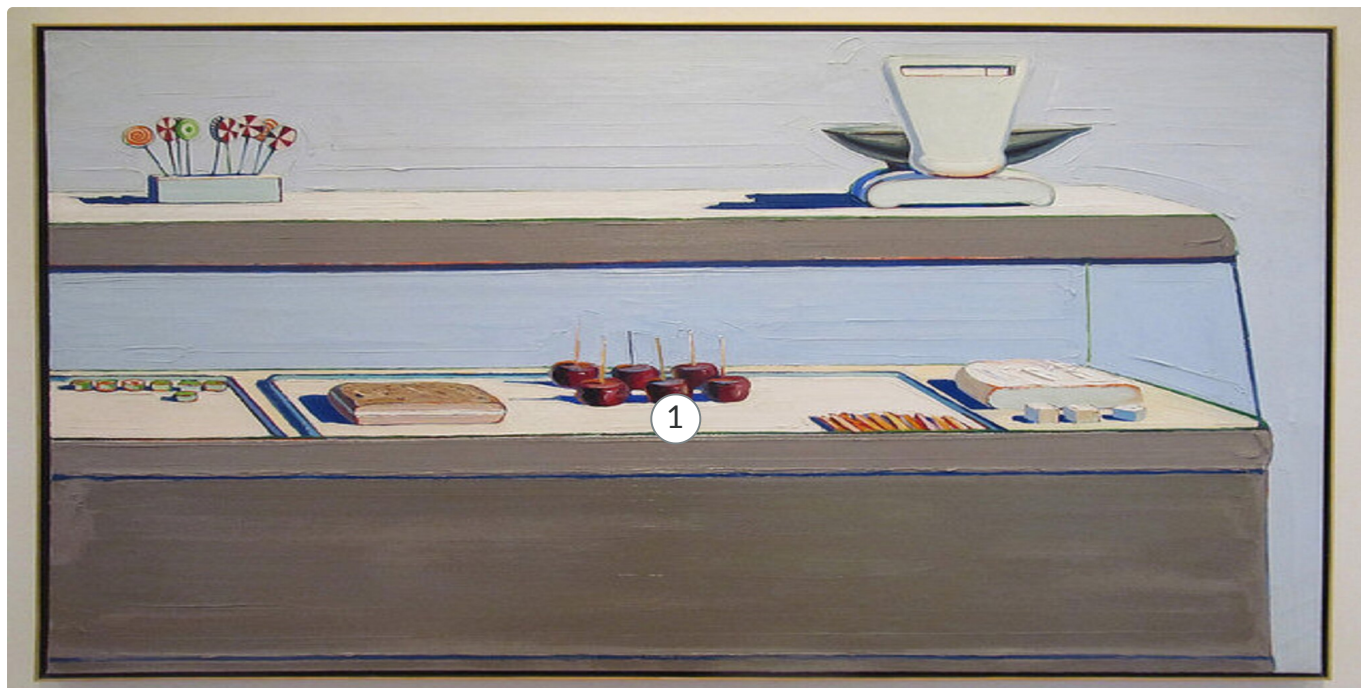
4

dalej

5

Człowiek trzyma talerz perkusji. Talerz jest blisko, ale ręce chłopaka są najbliżej. Jego tułów jest dalej.

Zapoznaj się z reprodukcją dzieła, w którym zastosowano perspektywę przez zakrywanie figurami. Sposób ten jest szczególnie widoczny na zdjęciu detalu.

1

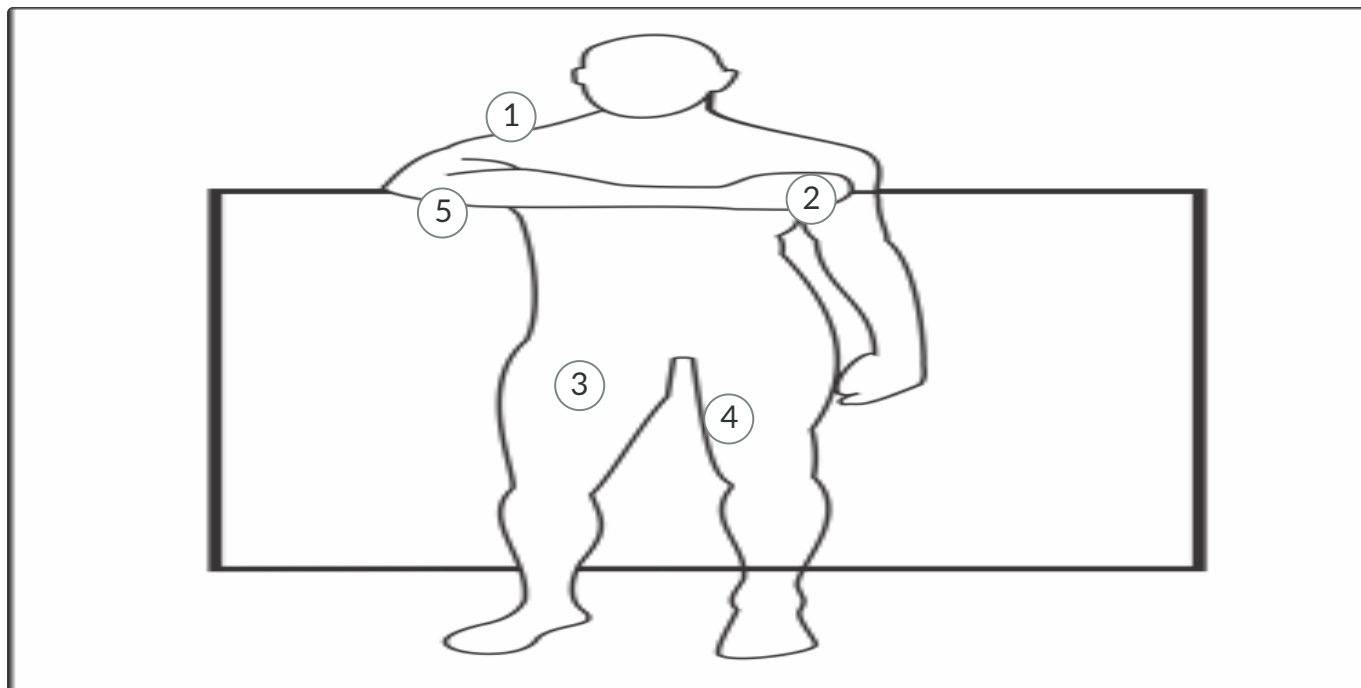
Detal obrazu

Ćwiczenie 3

Źródło: online-skills.

Perspektywa przez zakrycie linią

Obejrzyj niżej zamieszczone rysunki. Są one interaktywne – klikając je, zapoznasz się z zasadą wykorzystania perspektywy przez zakrycie linią.

1

bliżej

2

dalej

3

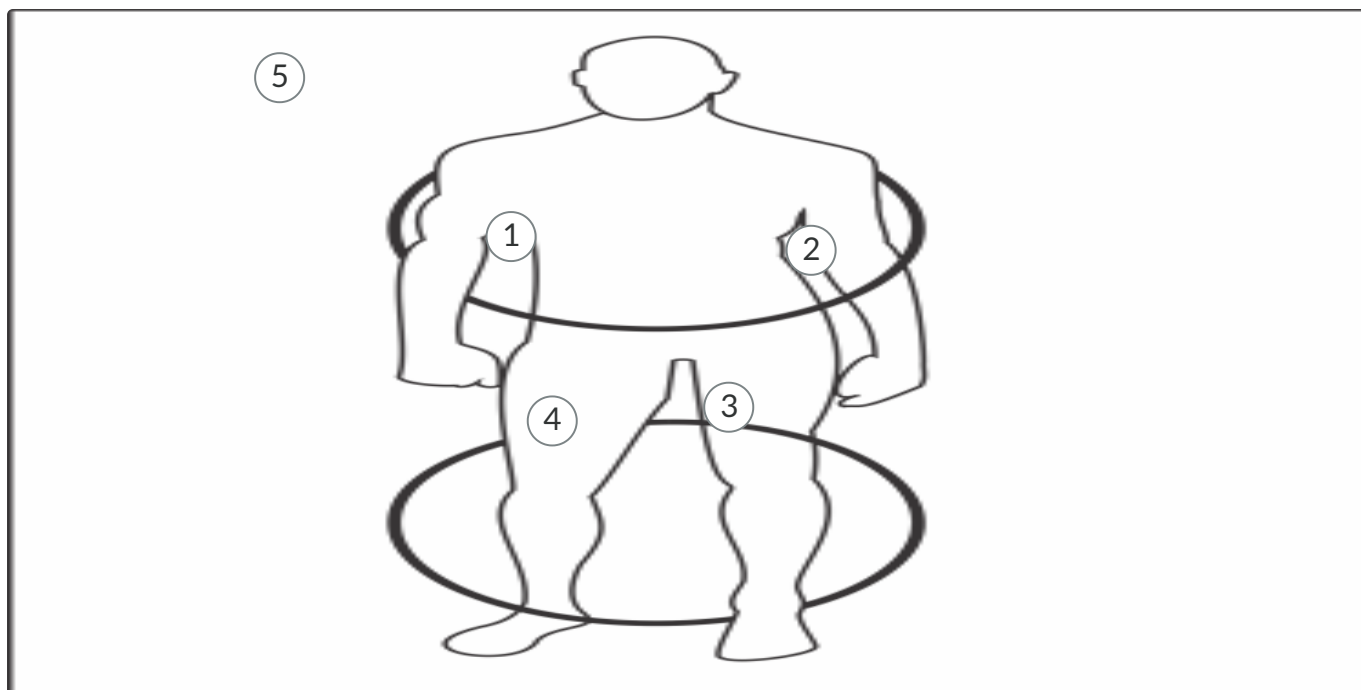
bliżej

4

dalej

5

Człowiek stoi z kwadratową ramą. Część jego ciała jest zakryta linią. Kończyny przed linią są bliżej, kończyny za linią są dalej.

1

bliżej

2

dalej

3

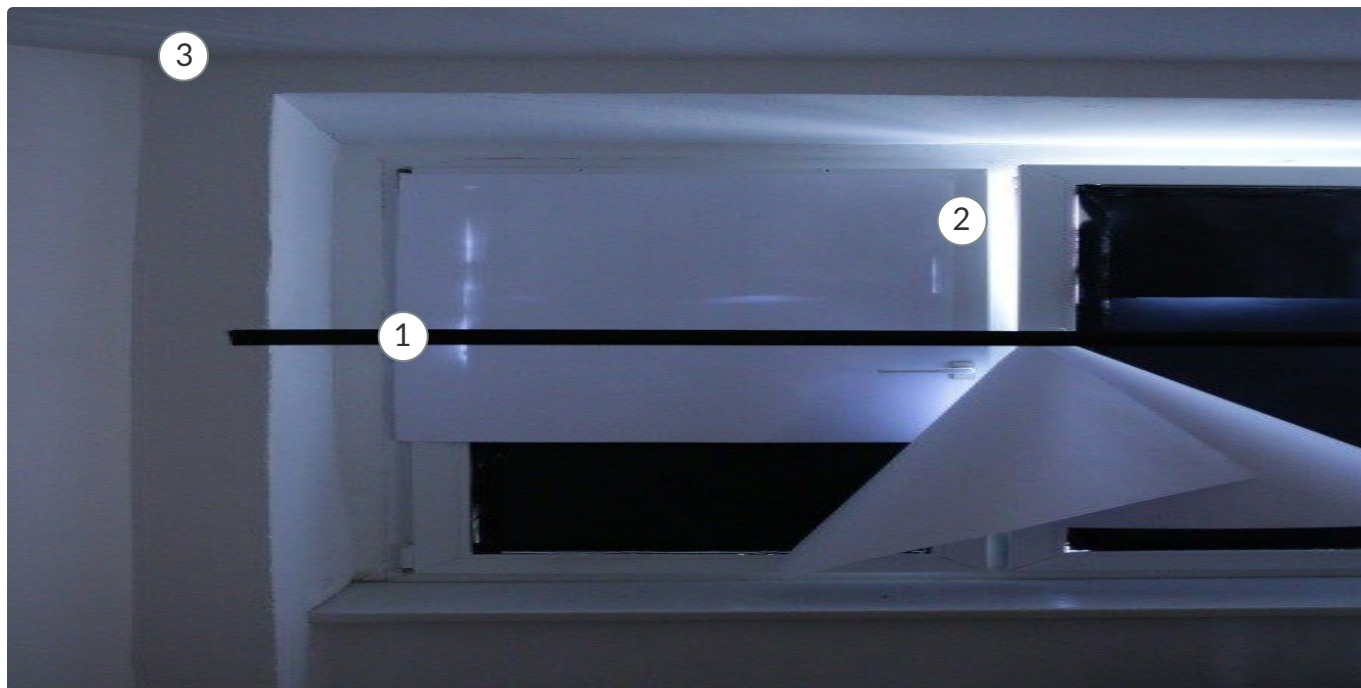
bliżej

4

dalej

5

Człowiek stoi z obręczami. Część jego ciała zakryta jest linią. Kończyny przed linią są bliżej. Kończyny za linią są dalej.

1

bliżej

2

dalej

3

Wnęka okienna zabezpieczona jest czarną listwą. Listwa jest bliżej. Okno za linią jest dalej.

Polecenie 1

Zapoznaj się z obrazem Julie Mehretu. Przyjrzyj się detalowi i rozwiąż Ćwiczenie interaktywne 4.

Źródło: online-skills.

Ćwiczenie 4

Dokończ zdanie. Na obrazie autorstwa Julie Mehretu pt. „Pół się unosi a pół opada”:

- ☐ obie linie - niebieska i pomarańczowa, są tak samo blisko
- ☐ pomarańczowa linia jest bliżej, a niebieska dalej
- ☐ niebieska linia jest bliżej, a pomarańczowa dalej

Polecenie 2

Obejrzyj kolejną reprodukcję dzieła, w którym autor zastosował perspektywę przez zakrycie linią.

Źródło: online-skills.

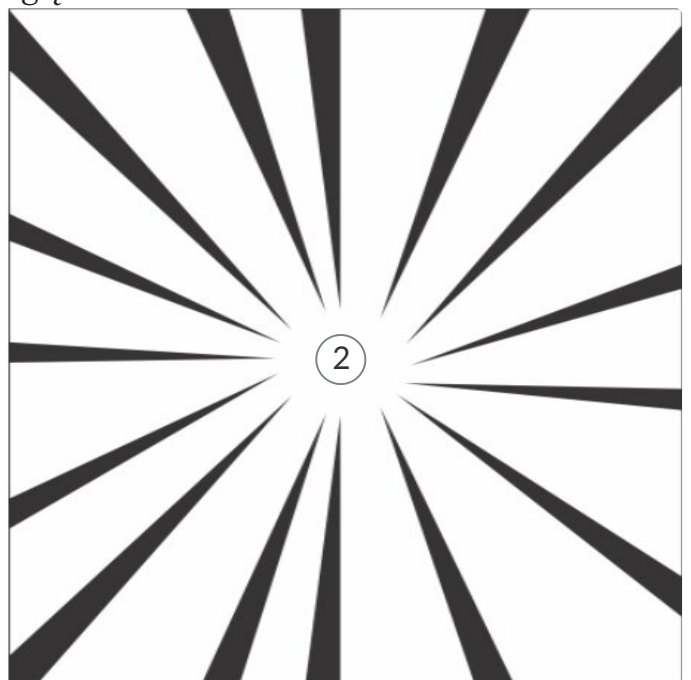
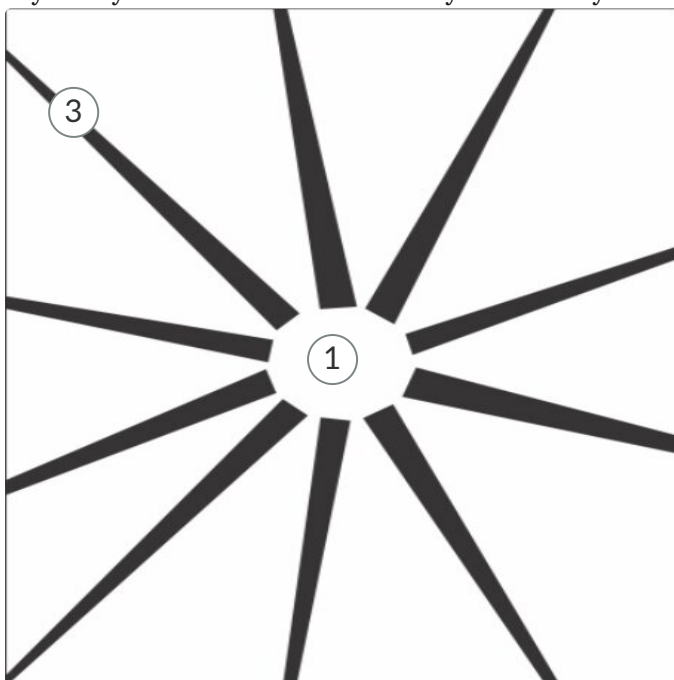
Ćwiczenie 5

Źródło: online-skills.

Linie kierunkowe

W celu uzyskania głębi artyści stosują również linie, którym nadają określone kierunki. W zależności od rozłożenia światła, kierunku linii i ich grubości, uzyskany efekt może być postrzegany jako przedstawienie wklęsłości lub wypukłości.

Obejrzyj interaktywne ilustracje, rysunek, zdjęcie. Gdy je klikniesz, zapoznasz się z zasadą wykorzystania linii kierunkowych dla uzyskania głębi.

1

głębia

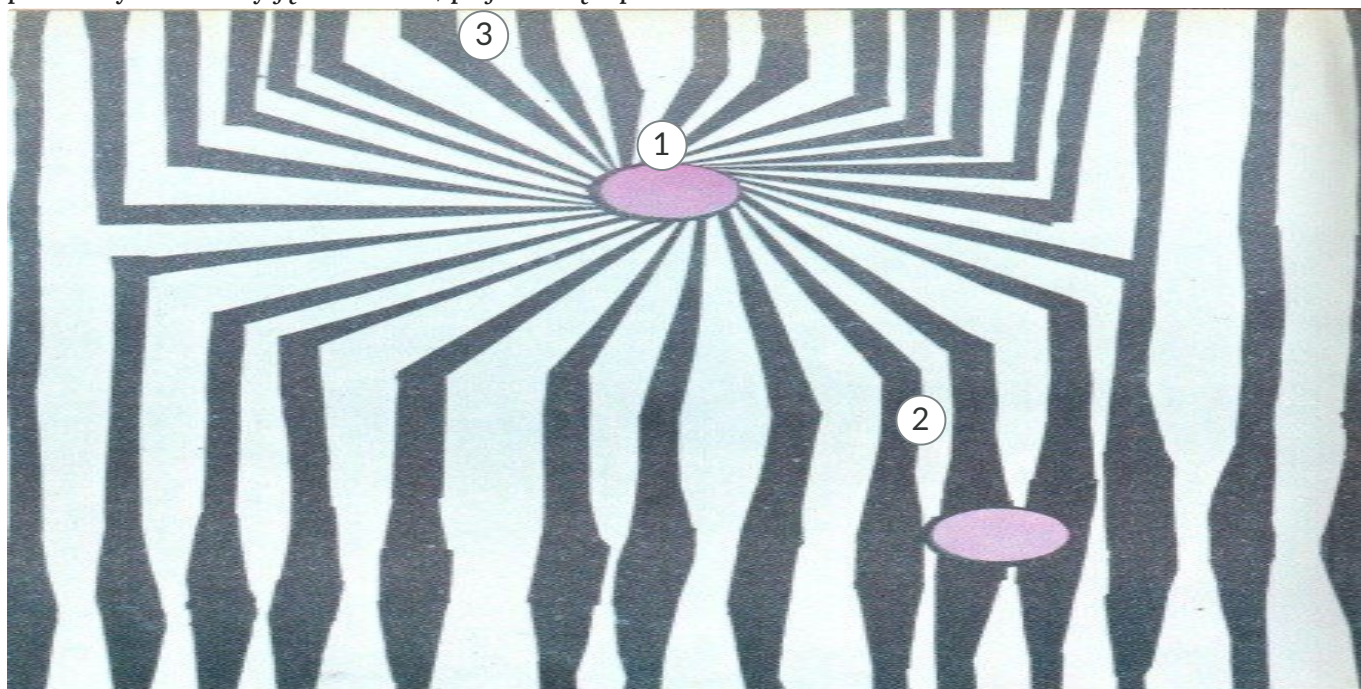
2

głębia

3

Linie skierowane do środka płaszczyzny sugerują głębię, przypominającą dziurę. Ze względu na grubość linii, na ilustracji po lewej dziura wydaje się być bliżej niż na ilustracji po prawej.

Zobacz pracę ucznia, przedstawiającą, jak linie kierunkowe sugerują usytuowanie kół na płaszczyźnie. Gdy ją klikniesz, pojawi się opis.

1

dalej

2

bliżej

3

Użycie przez ucznia linii kierunkowych powoduje, że jedno koło wydaje się być bliżej niż drugie.

To samo zjawisko przedstawione jest na zdjęciu z fragmentem koszuli w paski. Kliknij w nie, a pojawi się opis.

1

najbliżej

2

bliżej

3

Ułożenie pasków na koszuli umożliwia rozpoznanie, który fragment koszuli jest bliżej, a który dalej.

4

dalej

Ćwiczenie 6

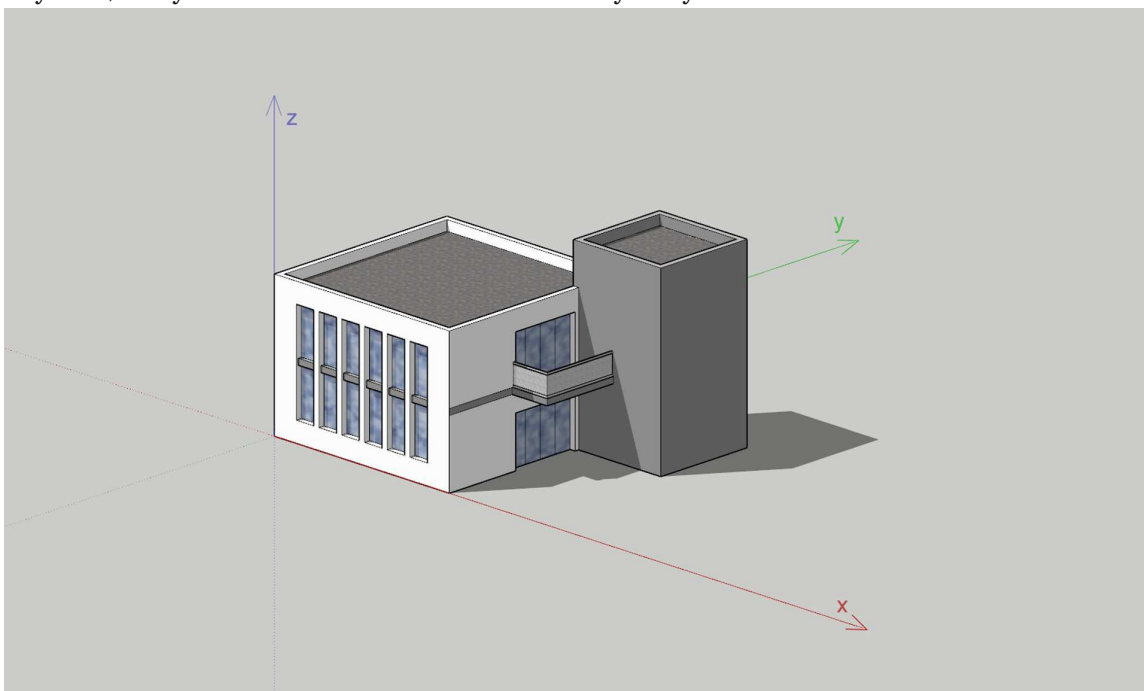
P-046-Z6

Źródło: online-skills.

Aksonometria

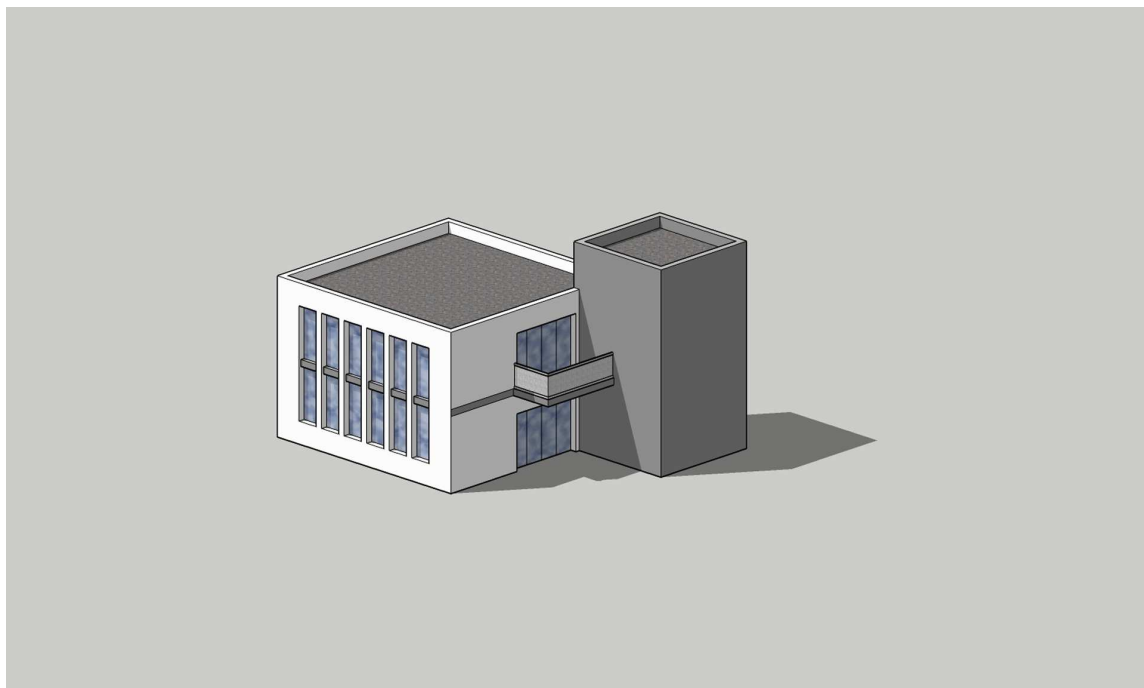
Linie kierunkowe stosowane są również w [rysunkach technicznych](#). Jednak, w tym przypadku, są bardzo precyzyjne i podlegają ściśle określonym zasadom. Jest to tzw. [aksonometria](#), perspektywa równoległa polegająca na wykreśleniu na płaszczyźnie szerokości figury przestrzennej za pomocą linii równoległych. W ten sposób, po naniesieniu na rysunek odpowiednich danych, można dokładnie odczytać wszystkie wymiary: długość, wysokość, szerokość.

Rysunek aksonometryczny wykorzystywany jest przede wszystkim przez architektów – przy projektowaniu budynków, wystroju mieszkań, przedmiotów użytkowych. Zobacz przykłady bryły budynku, narysowane w rzucie aksonometrycznym.

Przykład bryły budynku w rzucie aksonometrycznym, online-skills, CC BY 3.0

Źródło: online-skills.

Przykład bryły budynku w rzucie aksonometrycznym z otoczeniem, online-skills, CC BY 3.0

Źródło: online-skills.

Ćwiczenie 7

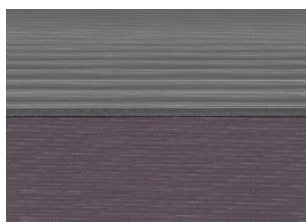
Przyporządkuj do każdej reprodukcji sposób sugerowania przestrzeni na płaszczyźnie najbardziej charakterystyczny dla danego dzieła.

linie kierunkowe.

linia horyzontu.

perspektywa przez
zakrycie figurą.

perspektywa
hieratyczna.

Polecenie 3

Za pomocą techniki **kolażu** wykonaj pracę plastyczną na temat: *Wycieczka do ZOO*. Zastanów się, które zwierzę można było oglądać z bliska, a które z daleka, w jaki sposób pokazać ogrodzenie, które ze zwierząt było dla Ciebie szczególnie ważne. Wykorzystaj jeden lub kilka sposobów sugerowania przestrzeni na płaszczyźnie.

Potrzebne materiały: kartka papieru formatu A3, kolorowe gazety, zdjęcia bliskich osób (mogą być czarno-białe wydruki komputerowe), klej, nożyczki, pisaki, kredki.

Z pozostałymi sposobami sugerującymi przestrzeń na płaszczyźnie zapoznasz się w kolejnych materiałach:

- *Przestrzeń na płaszczyźnie. Cz. III. Perspektywa zbieżna*
- *Przestrzeń na płaszczyźnie. Cz. IV. Doskonalenie iluzji przestrzeni*

Słownik pojęć

Aksonometria

zwana też perspektywą równoległą, jest sposobem przedstawiania przedmiotów trójwymiarowych na płaszczyźnie (zwanej rzutnią aksonometryczną). Stosowana jest przede wszystkim w rysunkach technicznych (budowa maszyn, elementy wnętrza, budownictwo itp.). Trzeci wymiar pokazany jest za pomocą ukośnych linii równoległych, w tzw. rzutach geometrycznych. Taka prezentacja obiektów umożliwia odtwarzanie ich rzeczywistych wymiarów.

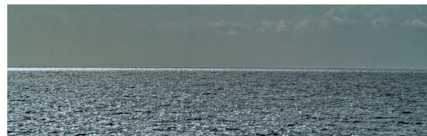
Kolaż

(z francuskiego collage – „naklejanie”) technika mieszania materiałów poprzez przyklejanie do przygotowanego wcześniej podłoża gotowych elementów wyciętych z prasy, reprodukcji, fotografii, a także innych materiałów, takich jak sznurki, koraliki czy inne drobne przedmioty.

Rysunek techniczny

rysunek znormalizowany, używany w technice i sztuce użytkowej; służy do przedstawienia kształtów i wymiarów obiektu; wykonywany według ustalonych, jednakowych na całym świecie zasad.

Galeria dzieł sztuki

Michał Rygielski, „Lombok”, 2012, drzeworyt, online-skills, CC BY 3.0

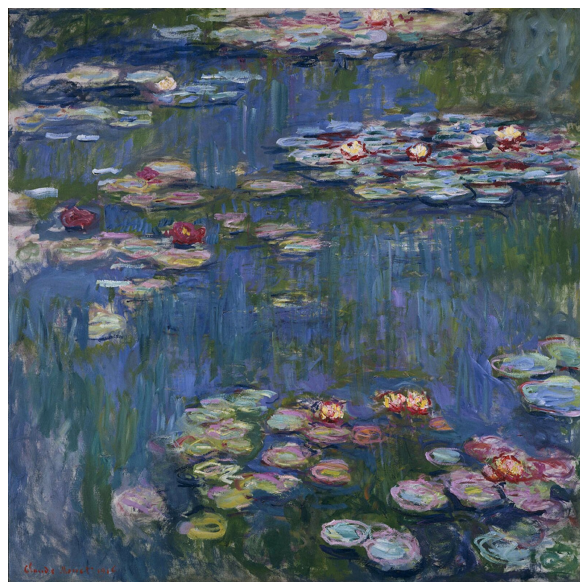
Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Bartolomeo di Tommaso, „Koronacja Marii Panny”, XV w., fragment tryptyku, www.flickr.com , CC BY 3.0

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

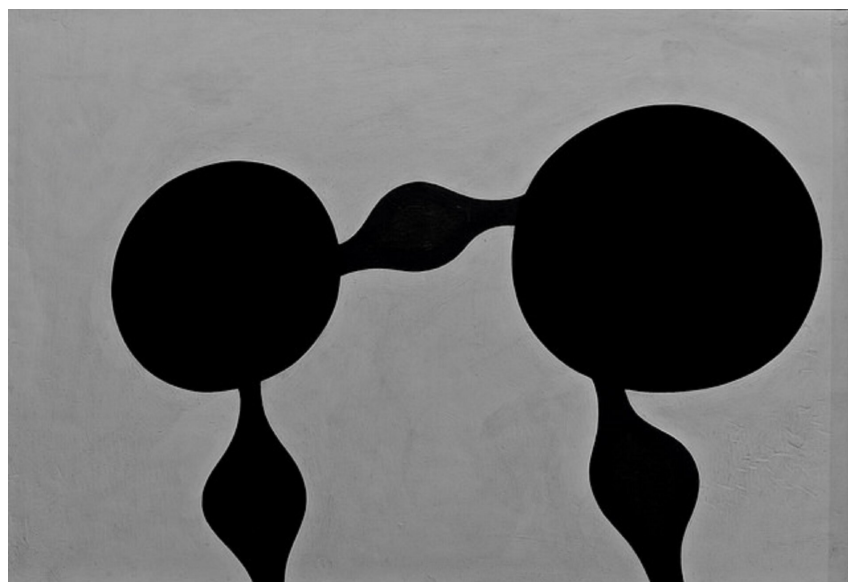
Wayne Thiebaud, „Lada ze słodyczami”, 1962, olej na płótnie, online-skills, [www.flickr.com](https://www.flickr.com/photos/waynethiebaud/), CC BY 3.0

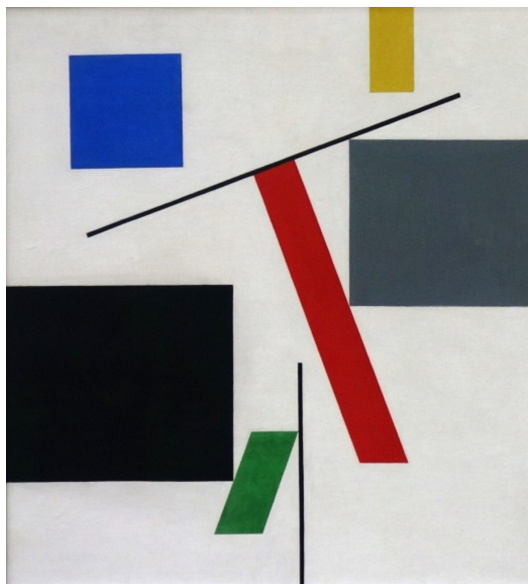
Izabella Retkowska, „h75”, 2009, druk cyfrowy, online-skills, CC BY 3.0

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

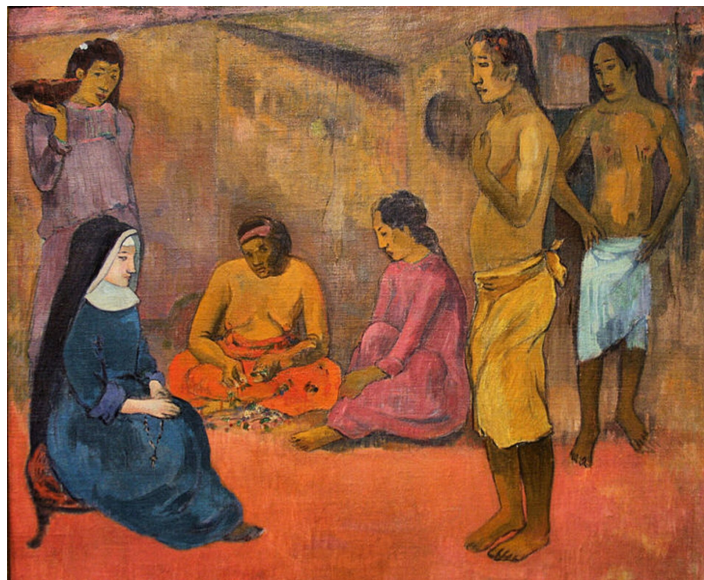
Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

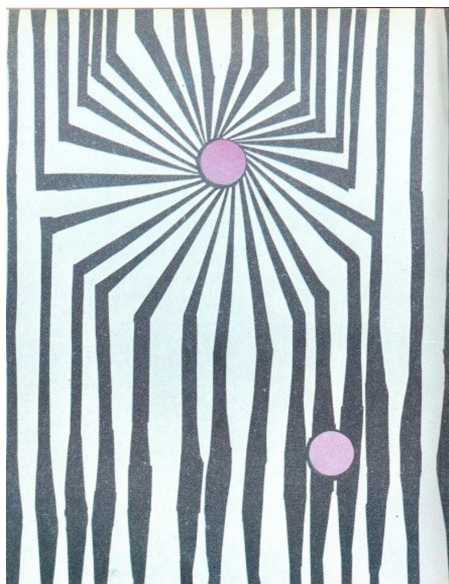
Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

P-046-FOTO20

Stefan Kościelecki (1975), „Współczesna koncepcja wychowania plastycznego”, Warszawa: PWN, kolorowa wkładka, online-skills, CC BY 3.0

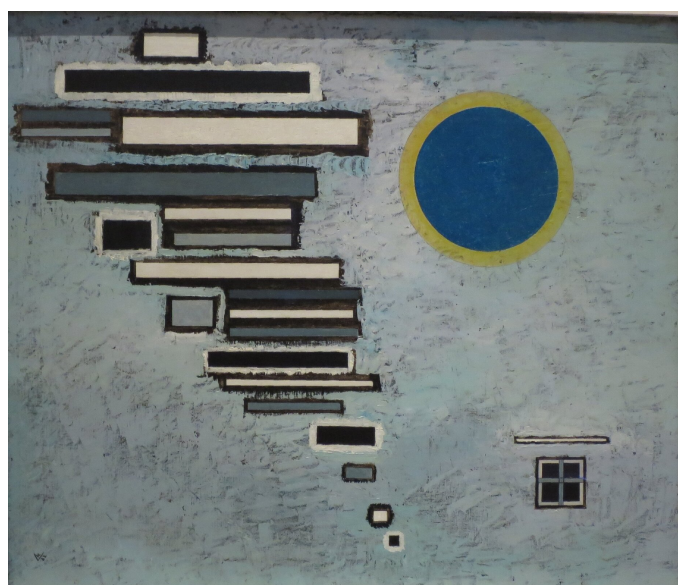

Źródło: online-skills.

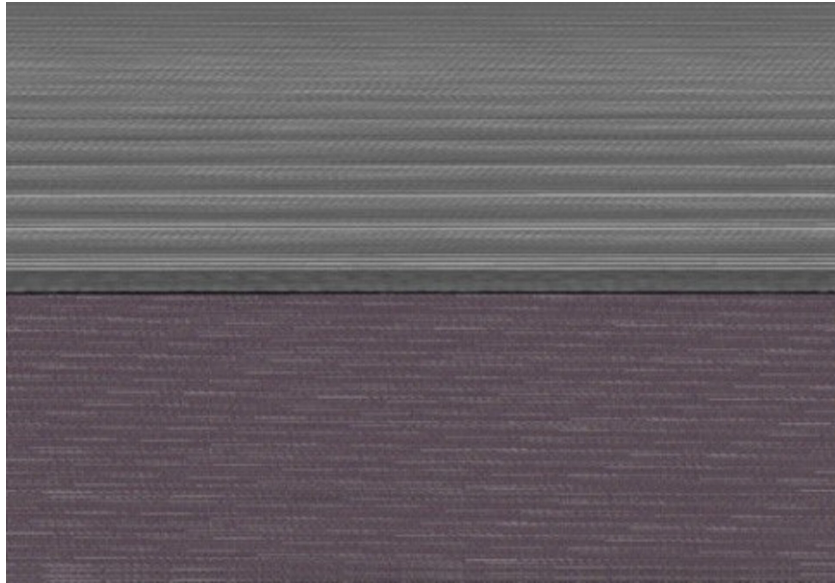

Michał Rygielski, „Pulau Pangkor”, 2012, linoryt, online-skills, CC BY 3.0

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Izabella Retkowska, „Interferencje 17_d40a”, 2016, druk cyfrowy, online-skills, CC BY 3.0
Źródło: online-skills.

Jakub Jaszewski, „XRYT 005”, 2016, druk cyfrowy, online-skills, CC BY 3.0
Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.

Źródło: online-skills.